

La formació en producció ecològica afronta el repte de la innovació

La complexitat que va prenent el sector ecològic obliga a la revisió del tipus de formació que s'està oferint. En l'article s'ofereix un resum del darrer estudi sobre les necessitats expressades per operadors i operadores.

TEXT: CAROLINA DOMÍNGUEZ. IMATGES D'ARXIU

El Departament d'Agricultura (DARP) de la Generalitat de Catalunya des de la normativa publicada al 2003 i 2005 oferia una formació bàsica en producció agrària ecològica (PAE) de 60 hores, adreçada als productors/es del sector agroalimentari ecològic, amb la finalitat d'aportar nocions bàsiques i amb blocs específics adreçats al sector ramader i al sector hortofructícola.

Després de molts anys de funcionament d'aquest model, i amb la finalitat d'adequar els continguts a la diversitat creixent dels diferents operadors/es, el Departament va decidir oferir un curs bàsic de PAE, de menys durada, i centrat en els aspectes normatius, amb l'objectiu que la part especialitzada per sectors s'imparteixi des de les escoles agràries i altres agents a través de la formació contínua i de les jornades tècniques.

Aquest canvi de model implica un nou disseny de la formació, que passa per esbrinar quines són les necessitats i exigències pel que fa a la transferència tecnològica i la formació, identificar-les per a les distintes orientacions productives i territorials, fer una proposta de temàtiques per a cursos de formació contínua i definir quin seria el format formatiu més demandat. A partir d'una tasca encomanada pel servei de formació agrària del DARP, durant l'any 2018 l'associació L'Era ha dut a terme un treball de camp per donar

resposta a aquestes qüestions, amb els objectius concrets de:

- Enumerar les necessitats formatives actuals del sector de la PAE per a operadors de producció vegetal, producció ramadera, elaboració i comercialització.
- Identificar el model formatiu més demandat i que més s'ajusta a les necessitats del sector de la PAE.
- Elaborar la DAFO de la formació en PAE, amb els punts febles (D), les amenaces (A), els punts forts (F) i les oportunitats (O).
- Recerca de dades sobre la formació en PAE a alguns països de la Unió Europea capdavanter en aquest tipus de producció, com ara França o Alemanya.
- Fer una proposta de temàtiques per a cursos de formació contínua.

Per tal d'assolir els objectius, l'estudi ha utilitzat quatre fases o estratègies:

1. Questionari. En la primera fase s'ha fet un sondeig general de gran abast, a través d'una enquesta, molt dirigida al sector ecològic i a l'alumnat de les escoles agràries. L'índex de resposta ha estat del 13% i s'han recollit un total de 824 opinions.

2. 75 enquestes telefòniques i 15 entrevistes personals a productors/es de referència i actors clau del territori en format individual i/o grupal.

Figura 1. Necessitats de formació per sector i en funció de l'activitat professional

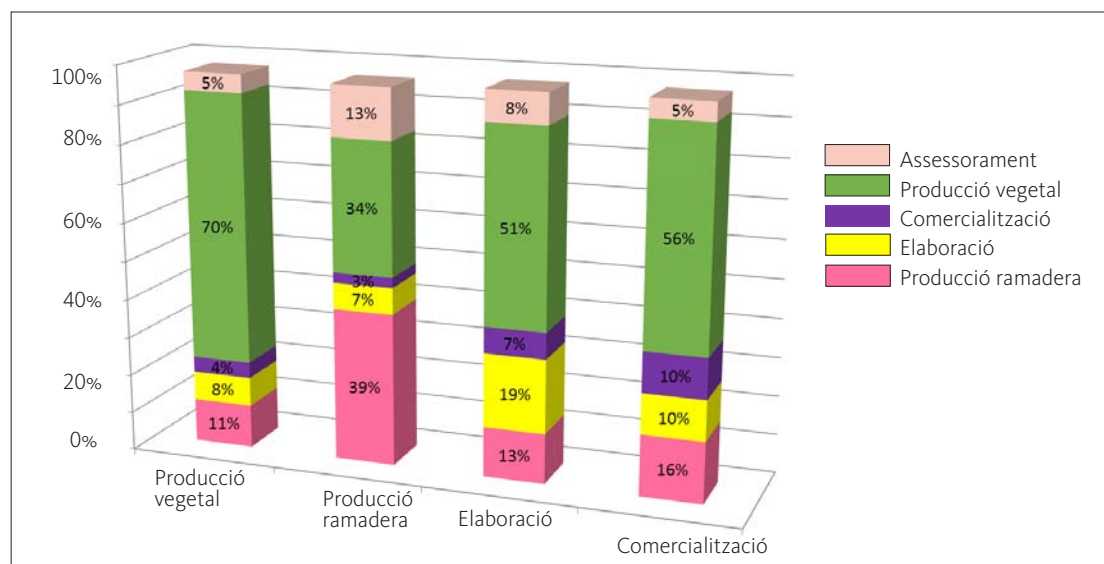
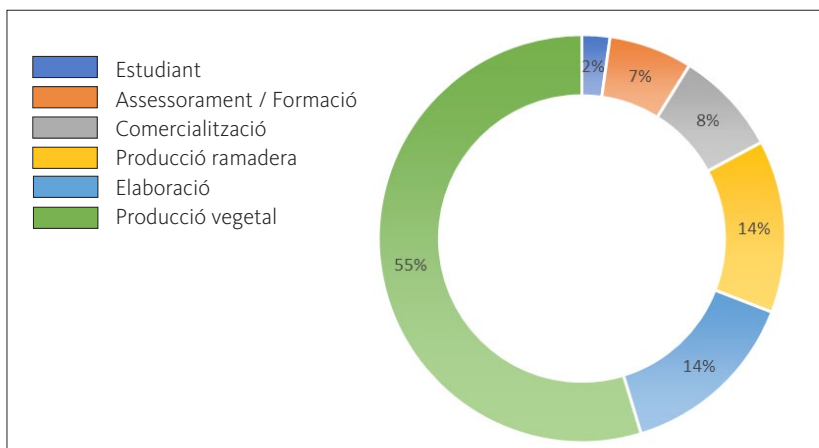

Figura 2. Activitat i sector de les persones enquestades

Les persones entrevistades pel seu perfil professional i la feina que desenvolupen, assessorant, formant i acompanyant els productors, també són portaveus de les opinions de casi un miler de persones productores dels diferents sectors.

3. Elaboració de la matriu DAFO d'avaluació de la formació en PAE i del propi sector amb els resultats del qüestionari i les entrevistes.

4. Resum de la formació en PAE en algun país de la Unió Europea que són un model per la seva inversió en producció agroalimentària ecològica.

Quina formació volem?

A l'hora d'extreure les conclusions, hem fet l'exercici de fer-les en clau de potencialitat: el sector ecològic continuarà creixent i serà qüestió d'uns anys que tota la producció agrària sigui ecològica; en clau d'oportunitat: serà un sector que pot generar ocupació i esdevenir una oportunitat per als joves que volen iniciar un projecte ecològic empresarial i garantir el relleu generacional del sector; i també en clau de desafiament: com fer front al canvi climàtic i com garantir la seguretat alimentària.

A partir dels resultats del qüestionari, de les entrevistes, de l'anàlisi de la DAFO i de tot el bagatge formatiu i l'experiència de les Escoles Agràries i de l'associació L'Era, s'ha confeccionat un llistat de les necessitats formatives per sector productiu.

1- Formació per a la conversió a la PAE

La formació per a la conversió en PAE és de vital importància per a l'evolució del sector. Així es

NECESSITATS EXPRESADES EN LES ENTREVISTES

- a) Motivar els productors convencionals perquè facin la transició ecològica des del convenciment.
- b) Adequar els itineraris formatius i el contingut formatiu als diferents perfils de l'alumnat i a la seva formació inicial.
- c) Crear un CFGS d'Agricultura Ecològica que doni un grau d'especialització en sectors productius concrets, per exemple "expert en producció vegetal-hortícola", "expert en ramaderia sector porcí", etc.
- d) Incorporar la formació professional dual en PAE
- e) Potenciar la formació en la gestió de l'empresa agrària a dos nivells: persones que ja han implementat el seu projecte de PAE i persones que encara no s'hi han iniciat.
- f) Donar més espai a ponents dones i visualitzar la dona rural en totes les activitats formatives.

proposa:

- Motivar el sector productor per fer la transició a la PAE.
- Dotar-lo de les eines necessàries per fer el pas a la PAE amb la màxima informació i formació i amb el màxim assessorament possible per tal de construir un sector sòlid i professional.
- Estructurar la formació de la conversió a la PAE per sectors productius, incloent-hi un contingut comú d'àmbit normatiu i de coneixement general de la PAE.

Les persones susceptibles de convertir-se a la producció ecològica es fan un seguit de preguntes clau, prèvies a fer el pas, que haurien de trobar respostes en cursos del seu àmbit productiu, ja que l'interès no és prou rellevant com per motivar l'assistència a un curs específic:

- Val la pena fer el pas a l'ecològic?
- Quines dificultats em trobaré al fer el pas a la PAE?
- Trucs i estratègies per a fer de la transició a la PAE amb èxit .
- Milloraré els resultats econòmics passant-me a fer eco?

En les ofertes formatives transversals o sectorials, s'han de tenir en compte els condicionants territorials, la dimensió de l'explotació, i les particularitats pròpies del sector, per tal d'oferir una

formació més personalitzada i adaptada al territori.

2- Producció vegetal

Les temàtiques d'interès més demandades són:

- Fertilització.
- Disseny de cultius i planificació.
- Sanitat vegetal.

Moltes vegades l'horta és un sector que atrau noves incorporacions no provinents del sector agrícola per l'aparent facilitat que sembla implicar i per un suposat menor cost d'inversió inicial. En aquest sentit, cal facilitar la formació i el tutoratge per professionalitzar aquests productors neòfits i empoderar la seva activitat.

3- Producció ramadera

L'alimentació, el maneig zootècnic, el disseny de les instal·lacions, la sanitat

ramadera i les races de bestiar són temes transversals que interessen a totes les famílies ramaderes.

El porcí ecològic, malgrat que no ha sortit com a prioritari ha despertat l'interès de 32 persones; actualment només hi ha 10 explotacions d'aquesta orientació a Catalunya (en front de les 5.974 en convencional). La reconversió a la PAE requereix d'altres inversions (i endeutament) per adaptar les instal·lacions. Aquest escull converteix la porcicultura ecològica en un dels sectors de més difícil accés i menys atractiu per als ramaders convencionals -molts d'ells instal·lats en el còmode model de ramaderia integrada-. Però tenint en compte el col·lapse ambiental i territorial a què està

Entre les respostes del qüestionari i les entrevistes a persones de referència, l'estudi ha recollit l'opinió de 1.824 persones, que representen més del 50% dels operadors/es del CCPAE

abocat el porcí convencional, és evident que cal un impuls des de l'Administració per potenciar la conversió d'aquest sector ramader

4- Elaboració

La indústria agroalimentària ecològica té un pes del 28% en la facturació del sector de la PAE. Catalunya lidera la transformació de productes ecològics i concentra el 25,7% dels operadors/es ecològics de l'Estat espanyol dedicats al sector secundari.

Amb aquestes dades, no és d'estranyar que el sector productiu català vegi amb bons ulls ampliar la seva activitat per aportar valor afegit als seus productes: més del 50% dels productors vegetals

enquestats volen ampliar coneixements en altres sectors com la comercialització i l'elaboració. Ampliar l'activitat cap a la transformació comporta fer inversions en instal·lacions. Aquest impacte inversor, que pot dificultar la sostenibilitat econòmica dels petits elaboradors, es pot reduir fomentant l'ús d'obraders comunitaris, petits cellers i escorxadors mòbils, per exemple. Aquesta nova metodologia de treball requerirà d'una formació tècnica adequada (normativa, certificació, seguretat alimentària...) i d'una formació en l'àmbit competencial per desenvolupar habilitats de treball en grup.

Els subsectors més demandats quant a formació han estat la viticultura, l'hortofructicultura, l'elaboració d'oli, les plantes aromàtiques, l'avicultura de posta, els transformats carnis, i els derivats làctics.

5- Comercialització

El sector de la comercialització està estretament vinculat al sector de l'elaboració i les demandes formatives són les mateixes, fet que posa de manifest que qualsevol proposta formativa hauria de vincular les dues activitats.

La venda és un dels reptes dels productors: trobar el canal més adequat per arribar a les persones consumidores i que aquestes valorin el seu producte. Calcular el marge del producte i al preu que s'ha de vendre és una necessitat. Potser per aquest motiu, les temàtiques que més interessen són la comunicació i el màrqueting.

Seria útil formar el sector productiu sobre com comunicar millor el seu producte en mercats físics o virtuals. També ajudaria que des de l'Adminis-

QUINS SÓN ELS FORMATS MÉS DEMANDATS EN FORMACIÓ CONTÍNUA?

- Jornades tècniques** o formació de curta durada: píndoles formatives.
- Jornades tècniques intensives amb format de **simposi**: permet aprofundir en els continguts i fer xarxa de coneixement entre productors.
- Formació experiencial-demonstrativa** a camp i, per als coneixements més teòrics, formació a distància.
- Webinars**: mostren un exemple real utilitzant plataformes digitals que permeten contactar amb persones productores de tot el món
- Visites a finques**, explotacions i projectes.
- Viatges tècnics** a casa nostra i a l'estranger.

Volem donar les gràcies a totes les persones que han participat en l'estudi tècnic (productors/res, professors/res, assessors/res, tècnics/ques...) per la seva predisposició, les seves opinions i les seves propostes.

tració s'apostés per mesures que acceleressin el consum de productes ecològics, com per exemple la seva incorporació als menús escolars de tot el territori.

6- Formació per a formadors/es

Cal també establir un pla de formació per a les persones assessores, tècniques i formadores, per poder donar resposta a les seves demandes. Els principals temes a tractar són l'adaptació de les tècniques productives al canvi climàtic, la sobirania alimentària o la seguretat alimentària.

Algunes idees que poden funcionar en paral·lel a la proposta de cursos o jornades tècniques:

- Creació d'un observatori de la PAE per recopilar tendències formatives del sector.
- Crear finques demostratives tipus "espai-test", a mode de reservori de coneixements.
- Crear una metodologia de treball perquè tota la informació arribi a les persones que després han de transmetre la formació.
- Fomentar la figura de la persona que "acompanya" i/o assessora, especialment per als productors ramaders.

En resum

En resum, l'oferta formativa en producció ecològica i la seva organització haurien de fer front als següents reptes.

- Impulsar la conversió a PAE
- Oferir formació tècnic-econòmica
- Superar la manca de visió de negoci dels productors/es
- Formar tecnològicament les persones assessores
- Acompanyar els productors/es en la seva incorporació
- Donar recursos per afrontar la competència amb les grans empreses agroalimentàries
- Donar resposta a la necessitat de diversificació i transformació de la producció
- Dotar d'arguments a la pagesia per a la consci-

enciació directa de la potencial clientela

- Millorar la col·laboració inter-departamental
- Aportar més visibilitat i presència de les dones, tant en l'àmbit de la formació com en el de l'emprenedoria en PAE

I evidentment, seria lògic que estigués en consonància amb el Programa de Foment de la Producció Agroalimentària Ecològica 2015-2020 aprovat per la Generalitat de Catalunya.

El sector de la producció agroalimentària ecològica cal que sedueixi la gent jove, facilitant la seva incorporació i la seva formació i posant recursos per equiparar les oportunitats a les d'altres sectors. Altrament, es corre el risc de tenir un sector entre testimonial i pintoresc que no sigui suficient per abastir les necessitats alimentàries de la població i garantir la sobirania alimentària de tot el territori (com ja passa en aquest moment, en què només es cobreix el 40% de les necessitats).

Segurament estem parlant d'una aposta ferma de país. Com volem que sigui l'agricultura a casa nostra? Quants esforços i recursos s'està disposat a esmerçar per fer una transició ecològica real del sector agrícola? Es vol dependre de la producció que ve de fora o es vol potenciar la sobirania alimentària? Ens cal beure de models d'altres països en els quals l'agricultura és un patrimoni necessari a potenciar i fer polítiques per integrar la PAE dins de la formació reglada a tots els centres formatius on s'imparteixen mòduls agrícoles. ❁

Equivital s.l.
preparados de plantas

Extractos de plantas para agricultura

preparados de ortiga
cola de caballo
formulaciones propias

ctra. del campo, 3 / Aberin - Navarra
t. 948 555 101
630 638 946
www.equivitalsl.com
info@equivitalsl.com